

“Atatürk’ün Üç Muhalifi” başlığı altında, yayımlanacak üç ayrı kitapta Atatürk’ün en yakın mücadele ar-

kadaşları ve sonra da Atatürk’e muhalefet eden üç önemli kişi Karabekir, Rauf Orbay ve Ali Fuat Cebe-soy üzerinde durulacak. İşte bu üç muhalife ait ilk kitap Kazım Karabekir yayımlandı. Bu kitapta, Kocahanoğlu, Karabekir ilişkisini mercek altına alıyor.

❑ **Alev COŞKUN**

Son yıllarda, yakın tarihle ilgili yayınlar revaçta. Özellikle alternatif yakın tarih yaratmak isteyen bir kesim, yakın tarihe ait gerçekleri altüst eden yoğun bir yayın politikası izliyor. Yapılmak istenen genelde milli mücadeleyi önemsiz göstermek, Atatürk’ün Sam-sun’a çıkışından önce İstanbul’da kaldığı ve Anadolu ihtilalinin planlarını hazırladığı dönemi hemen hemen yok saymak, o dönemin emperyalist güçlerinin (İngiltere-Fransa-İtalya) İstanbul’u askeri güçlerle işgal ettiğini örtmeye çabalamak, Anadolu’da verilen büyük milli mücadeleyi küçük bir savaş gibi göstermek, Yunan askeri güçlerinin arkasında emperyalist güçlerin, özellikle İngiltere’nin olduğunu maskelemek.

Alternatif tarihler bununla da kalmıyor, 9 Eylül 1922’deki zaferden sonra girilen aydınlanma devrimlerinin demokratik olmadığını ileriye sürerek -bu dünyada demokrasiyle yapılmış devrim

varmış gibi- onu küçük düşürmek gibi yollara sapıyor. Bunlara belgelerle yanıt verebilmek için Turgut Özakman, *Vahdettin, M. Kemal ve Milli Mücadele* adlı kapsamlı bir kitap yazmak zorunda kaldı. Alternatif tarihçilerinin en büyük dayanakları, Rıza Nur’un *Hayat ve Hatıratım*, Kazım Karabekir’in *İstiklal Harbimiz ve Nutuk’a Cevaplar*, Rauf Orbay’ın *Hatıralar* adlı kitapları.

Yakın tarihimizle ilgili olarak son yıllarda dikkat çeken önemli bir araştırmacı Osman Selim Kocahanoğlu. Kocahanoğlu, Temel Yayınları’nın kurucusu ve yöneticisi. Temel Yayınları, yu-karıda kısaca anlatılan alternatif tarih yaratıcılarının tersine, gerçek belgelere dayalı yapıtlar sunuyor. Kocahanoğlu, bugüne kadar, yakın tarihimizin önemli olaylarıyla ilgili aşağıdaki eserleri yayınladı: *Mithat Paşa’nın Hatıraları, İttihat ve Terakki’nin Yargılanması, Atatürk’e kurulan Pusu* (İzmir Suikastının İçyüzü), *Divan-ı Harb-i Örfi/ Tehcir Yargılamaları, 31 Mart Ayaklanması ve Abdülhamit*.

Yazar, *Atatürk’ün Üç Muhalifi (I): Karabekir*’de şöyle diyor: “Karabekir düşündüğü gibi yazmamış, yazdığı gibi düşünmemiştir. Gerek, *İstiklal Harbimiz* adlı kitabının satır aralarında, gerek hafızaya dayalı sonradan yazılmış notlarında bunu açıkça görürüz” (s. 17).

Mustafa Kemal ve yoldaşlarını anlamazlığa sürükleyen unsurların başında iktidar mücadelesinin olduğu sanılır. Kocahanoğlu’na göre bu gerçekçe tam anlamıyla geçerli değil, kırılganlık ve küskünlüğü çatışmaya dönüştüren etkenlerin başında “kimlik ve kişiliği besleyen psiko-sosyal dinamikler ve ideolojik pa-

Tarihi bir araştırma

Atatürk’ün Üç Muhalifi

radigmalar” var.

Her kişinin aldığı eylem kararında, kuşkusuz bir arka plan vardır, bu nedenle kimlik ve kişilik unsurlarının analiz edilip yorumlanması gerekir. Kocahanoğlu, kitabın “Sırdas ve Yoldaşların Kişilik Sorunu” adını taşıyan “Giriş”inde bu kişilik analizini kanıtlara dayanarak etkin bir biçimde yapıyor.

Kitapta, ruhsal çatışmaları anlama referansları ve Karabekir’in siyasal ve kültürel kimliğinde öne çıkan, “geleneksel çoğunluğun muhafazakâr değerleri” üzerinde duruluyor. Karabekir, bu değerleri karar mekanizmalarının eksenine koyuyor. Mustafa Kemal’in kimliğinde ise kendine özgü ideallerin önderi oluşu açık bir biçimde görülüyor.

Karabekir geleneksel değerlerden güç alırken Mustafa Kemal ortaçağda yaşayan, geri kalmış bir toplumu dönüştürme amaçlı kurucu siyaset ve radikal devrimciliğe adanmış bir önder kişilik olarak ortaya çıkıyor. Karabekir, Osmanlı toplumunun geleneksel değerlerine dayanırken Mustafa Kemal geri kalmış bir toplumu çağdaş değerlere taşıma idealleriyle hareket ediyordu.

9 Eylül 1922’de Anadolu güçlerinin destanı bir savaş sonrası İzmir’e girmesine, Lozan Antlaşması’yla yeni bir devletin bütün dünyaca kabul edilmesi karşısında, tarihsel bir fırsat yakalanmıştı. Mücadelenin lideri Atatürk, bu zaferin meyvesini, “hain diye suçlanan Vahdettin’in” eline verecek kadar öngöründen yoksun değildi.

Cumhuriyet ilan edilir ve halifelik kaldırılırken Osmanlı’dan devir alınan iki ideolojik damar tekrar ortaya çıkıyor ve milli mücadeleyi yaratan kadroyu etkiliyordu. Atatürk, İsmet İnönü,

Fevzi Çakmak ilerici düşüncelerde birleşirken Karabekir, Rauf Orbay, Refet ve Ali Fuat Paşalar Osmanlı’nın korunması noktasında birleşerek muhalefeti oluşturdu.

İşte bu önemli ikilemi yaratan arka plan ile bu ikilemin gerçek belgeleri ve gerekçeleri ne? Neden Karabekir, Mustafa Kemal’e karşı çıkmıştı? Bu karşı çıkışın gerekçeleri ve dayanakları nedir? Karabekir’in yazdığı kitaplardaki belgeler ne derece saptırılmıştır? Kocahanoğlu, kitabında bu son derece önemli ve yakıcı sorulara yanıtlar bulmaya çalışıyor.

Kitapta tarih ve sosyal bilimler metodolojisi eksiksiz olarak kullanılmıştır. Bu nedenle kitap hiç kuşkusuz bilimsel bir kaynak özelliği taşıyor. Yazarın belirttiği gibi “Sadece siyasal yapılanmaya değil, devrimlere de muhalif kaldığını gördüğümüz Karabekir Paşa’nın bir yandan kendini taassuptan uzak -terakki yanlısı- gibi gösterirken öte yandan cahiliye tedrisinde oluşan düşüncelere kaynak ve referans olması, paradoksal bir gerçeklik gibi duruyor” (s. 20).

Bu kitap milli mücadelenin başlangıcı, Cumhuriyetin ilanı ve çağdaşlaşma devrimlerinin yapılması döneminde Karabekir’in Atatürk’e karşı aldığı pozisyon ve oynamak istediği tarihi rolün arka planını ortaya çıkarmaya çalışıyor. Belgelerin birçoğu da Karabekir’in kendi yazdıkları. Böylesi zor bir görevi belgelere ve tarihe sadık kalarak yerine getiren yazar Kocahanoğlu’nu kutluyorum. ■

Atatürk’ün Üç Muhalifi (I): Karabekir/ Osman Selim Kocahanoğlu/ Temel Yayınları/ 634 s.